

Valstybinio studijų fondo finansuoto projekto
„Z karta studijuoja: iššūkiai ir sprendimai Lietuvos aukštosiose mokyklose“

TYRIMO ATASKAITA

Projekto koordinatorius:

Vilniaus kolegija

Projekto partneriai:

Šiaulių valstybinė kolegija
Lietuvos verslo kolegija

Vilnius, 2023

IVADAS

Aukštojo mokslo siekimas tampa būtina kiekvieno asmens kvalifikacijos įgijimo bei išsaugojimo sąlyga ir yra suvokiamas kaip priemonė, padedanti plėsti žinias, tobulinti gebėjimus ir ugdyti savo asmenybę. Šiandien studijuoja naujoji studentų karta, kurios požiūrį į studijas ne tik būtina suvokti, atliepti reikmes bei padėti įgyvendinti mokymosi siekius, bet ir privalu taikyti efektyvius būdus, metodus, atitinkančius individualius mokymosi stilius. Siekiant sėkmingai organizuoti studijų procesą, aukštosioms mokykloms iškyla poreikis išsiaiškinti ne tik veiksnius, sąlygojančius gerą studijuojančiųjų savijautą aukštojoje mokykloje, bet ir nuolat ieškoti problemos šaltinių ir imtis sprendimo būdų analizuojant, kas gerintų pastarųjų savijautą studijų procese (ypač pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais).

Studijuojančiųjų gera savijauta aukštojoje mokykloje gali būti siejama su dėstyto ir turinio kokybe, studijų proceso organizavimu (studijų tempu, krūviu ir kt.), studijų aplinka ir materialinių išteklių studijų procese prieinamumu ir pakankamumu, santykių su aukštosios mokyklos bendruomene (studentais, dėstytojais bei administracija) kokybe, o taip pat nagrinėjama apimant asmenybinius aspektus, tokius kaip studijuojančiojo pasitikėjimas savimi ir savivertė bei finansinė padėtis pradėjus studijuoti. Todėl nagrinėjant studentų geros savijautos aukštojoje mokykloje ypatumus, svarbu dėmesį sutelkti tiek į aukštojoje mokykloje studijuojančiams sudarytas studijuoti sąlygas, tiek į paties studento asmeninius ypatumus, pasitikėjimą savimi ir savivertę.

Tyrimo problema – kaip pagerinti Z kartos savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais.

Tyrimo tikslas – ištirti Z kartos gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais lemiančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis tyrimo dalyvių vertinimais, ištirti gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais lemiančius veiksnius.
2. Išnagrinėti tiriamųjų požiūrį į veiksnius, kurie jiems buvo svarbūs gerai savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais;
3. Nustatyti sunkumus ir iššūkius, susijusius su asmenine patirtimi aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais.
4. Numatyti galimus įveikos iškylantiems sunkumams aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais sprendimo būdus bei priemones.
5. Remiantis respondentų vertinimais, išsiaiškinti veiksnius, galinčius paskatinti studijuojančiųjų įsitraukimą į studentišką organizacijų (draugijų, klubų, sporto ir kt.) veiklą aukštojoje mokykloje

TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo organizavimas. Organizuojant tyrimą, buvo vadovautasi šia sistemine logika: 1) artimos darbo temai mokslinės ir metodinės literatūros bei su nagrinėjama tema susijusių atliktų mokslinių tyrimų rezultatų analizavimas, vertinimas, apibendrinimas. Tai padėjo sudaryti tyrimo instrumentą. 2) diagnostinio tyrimo atlikimas, leidęs ištirti tyrimo dalyvių požiūrį į veiksnius, sąlygojančius studijuojančiųjų gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais, įvardinti sunkumus, su kuriais susiduria Z kartos studentai studijų procese bei numatyti būdus ir priemones įveikti iškilusius sunkumus ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais. Taikytas anketos platinimo būdas – apklausa internetu. 3) mokslinės literatūros analizės ir tyrimo duomenų pagrindu išvadų formulavimas numatant galimybes įveikti iškilusius sunkumus ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais.

Tyrimo metodai. *Analitinis aprašomasis.* Analizuota su nagrinėjama tema susijusi mokslinė literatūra ir tyrimai, kuriuose nagrinėjami Z kartos ypatumai bei jų raiška studijų procese ir aptariami būdai ir priemonės sunkumams, su kuriais susiduria Z kartos studijuojantieji, įveikti. *Kiekybinis metodas.* Buvo taikytas kiekybinis tyrimo metodas (anketinė apklausa). Tyrimo instrumentą – anketą – sudarė uždari klausimai išskiriant temines klausimų grupes: 1) tyrimo dalyvių požiūris į veiksnius, kurie svarbūs gerai savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais; 2) sunkumų ir iššūkių, susijusių su asmenine tyrimo dalyvių patirtimi pirmaisiais studijų mėnesiais (ar pirmaisiais studijų metais) vertinimas; 3) priemonių įveikti iškilusius sunkumus ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais vertinimas; 4) veiksnių, galinčių paskatinti aktyviau studijuojančiuosius įsitraukti į studentišką organizacijų (draugijų, klubų, sporto ir kt.) veiklą aukštojoje mokykloje, vertinimas. Remiantis teorinėmis įžvalgomis bei mokslinėje literatūroje išskirtais kriterijais, buvo sudaryti klausimyno teiginiai, leidę ištirti tyrimo dalyvių požiūrį vertinant Z kartai kylančius sunkumus studijų procese bei išsiaiškinti priemones ir būdus įveikti iškilusius sunkumus ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais.

Tiriamųjų imtis. Tyrime dalyvavo 408 trijų Lietuvos aukštųjų mokyklų, studentai, iš jų didžioji dauguma tyrimo dalyvių Vilniaus kolegijos (n=290 (70 proc.)) studentai ir tik 73 (17.6 proc.) Šiaulių valstybinės kolegijos studentai; mažiausią dalį (45 (10.9 proc.)) sudarė apklausoje dalyvavę Lietuvos verslo kolegijos studentų (žr. 1 lentelę). Pažymėjo „Kita“ 6 (1.4 proc.) atsakiusiųjų, kurie į tolesnę rezultatų analizę nebuvo įtraukti.

Analizuojant tiriamųjų pasiskirstymą pagal kursą (žr. 1 lentelę), matyti, kad daugiau nei du trečdaliai (n=268 (64.7 proc.)) apklausoje dalyvavusiųjų priklauso yra pirmo kurso studentai, o mažesniąją dalį sudarė antro (n=79 (19.1 proc.)) ir trečio (n=48 (11.6 proc.)) kursų studentai. Tuo tarpu mažiausia tyrimo dalyvių dalis (n=13 (3.1 proc.)) – studijuojantys ketvirtame kurse studentai, o 6 tyrime dalyvavę (1.4 proc.) kurso nenurodė.

Atliekant kiekybinį tyrimą, siekta įtraukti skirtingų studijų formų studentus, kurių pasiskirstymas rodo (žr. 1 lentelę), kad daugiausiai atsakiusiųjų į anketos klausimus yra nuolatinių studijų

studentai (n= 306 (73.9 proc.)), o mažiausią apklaustųjų dalį sudarė nuolatinė (sesijinių) studijų (n= 53 (12.8 proc.)) ir iššestinių studijų (n=43 (10.4 proc.)) studentai.

1 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal aukštąją mokyklą, kursą ir studijų formą (n=408; proc.)

Aukštoji mokykla	Kursas	Studijų forma
VK 290 (70)	Pirmas 268 (64.7)	Nuolatinės studijos 306 (73.9)
Šiaulių valstybinė kolegija 73 (17.6)	Antras 79 (19.1)	Nuolatinės (sesijinės) studijos 53 (12.8)
Lietuvos verslo kolegija 45 (10.9)	Trečias 48 (11.6)	Iššestinės studijos 43 (10.4)
Kita 6 (1.4)	Ketvirtas 13 (3.1)	Kita 5 (1.2)
	Kita 6 (1.4)	

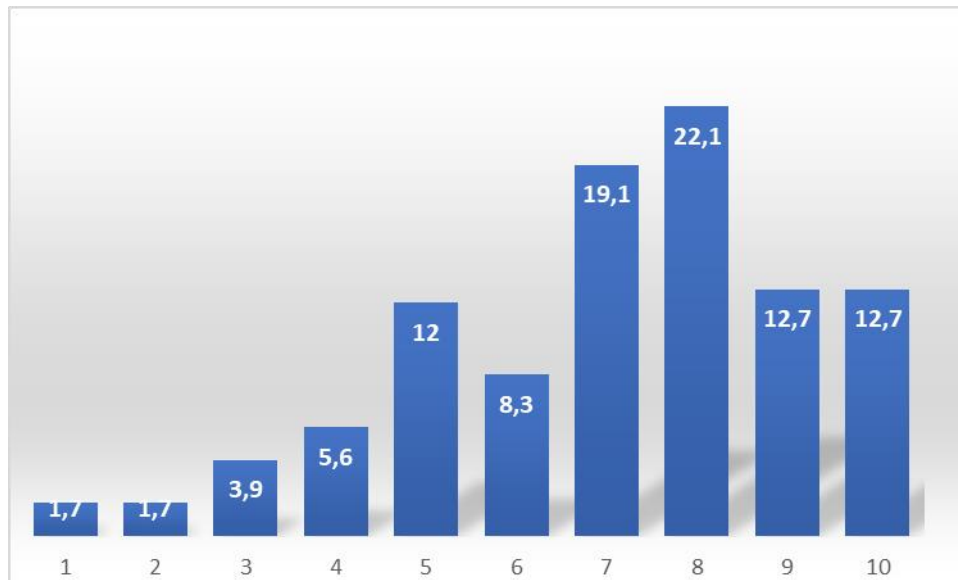
Remiantis respondentų charakteristikomis matyti, kad tyrime dalyvavo pakankamai įvairių grupių asmenys, kas leido gauti pakankamai objektyvią studijuojančiųjų nuomonę apie veiksnius, sąlygojančius gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais bei sunkumus ir iššūkius, su kuriais dažniausiai susiduriama pirmaisiais studijų mėnesiais (ar pirmaisiais studijų metais), o taip pat padėjo išsiaiškinti galimus sunkumų, išskylančių pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais studijų procese, įveikos būdus ir priemones. Įvertinus tai, kad respondentų skaičiaus skirtumas aukštosios mokyklos, kurso bei studijų formos aspektais yra didelis, lyginamoji duomenų analizė nebuvo atlikta, o duomenys analizuojami ir pateikiami bendroje imtyje. Tačiau vis dėlto tyrimo rezultatai vertinami kaip patikimi ir leidžia daryti iš esmės statistiškai reikšmingas išvadas nagrinėjamo reiškinio bei tiriamos grupės atžvilgiu.

Tyrimo atlikimo procedūra. Respondentai šiam tyrimui buvo atrinkami taikant tikslią atranką, kuomet į tiriamųjų imtį buvo įtraukiami trijų aukštųjų mokyklų, dalyvavusių projekte, studentai. Buvo taikytas platinimo būdas naudojant elektroninę sistemą – apklausą internetu naudojant „Office 365“. Apklausos trukmė – vienas mėnuo, t.y., nuo spalio 16 dienos iki lapkričio 16 dienos. Atliekant apklausą buvo vadovautasi kokybės kontrolės principu, t.y., buvo atliktas vidinis tyrimo atlikimo patikrinimas (anketos užpildymo pilnumas, apklausos vykdymo nuoseklumas ir trukmė). Ne iki galo arba neatidžiai užpildytos anketos (pvz., visose anketos grafose pažymėti vienodi skaičiai ir pan.) buvo neįtrauktos į tolesnių duomenų analizę. Tolesnei duomenų analizei naudotos 408 anketos, kurios laikytinos kaip tinkamos statistinei analizei. Tyrimo metu buvo laikomasi savanoriškumo ir laisvo apsisprendimo dalyvauti apklausoje etikos principo. Tyrimas buvo vykdomas anonimiškai, gauti rezultatai apdoroti ir pateikti apibendrintai, užtikrintas duomenų konfidencialumas.

APKLAUSOS REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Vertinant studijų proceso organizavimą, svarbi studentų nuomonė, susijusi su jų požiūriu į jų savijautą pirmaisiais studijų aukštojoje mokykloje mėnesiais. Analizuojant, kaip tyrimo dalyviai bendrai vertina savo savijautą pirmaisiais studijų aukštojoje mokykloje mėnesiais, tyrimo rezultatai parodė (žr.1 pav.), kad daugiau nei du trečdaliai respondentų (61.5 proc.) savo savijautą pradėjus

studijas aukštojoje mokykloje įvertino pakankamai (nuo 5 iki 8 balų iš 10 galimų). Tuo tarpu ketvirtadalis (25.7 proc.) tyrimo dalyvių savijautą pirmaisiais studijų mėnesiais aukštojoje mokykloje įvertino aukščiausiais įverčiais (atitinkamai: 10 balų – 12.7 proc., 9 balais – 12.7 proc.); bendras įverčio vidurkis $M = 7.02$ iš max 10).

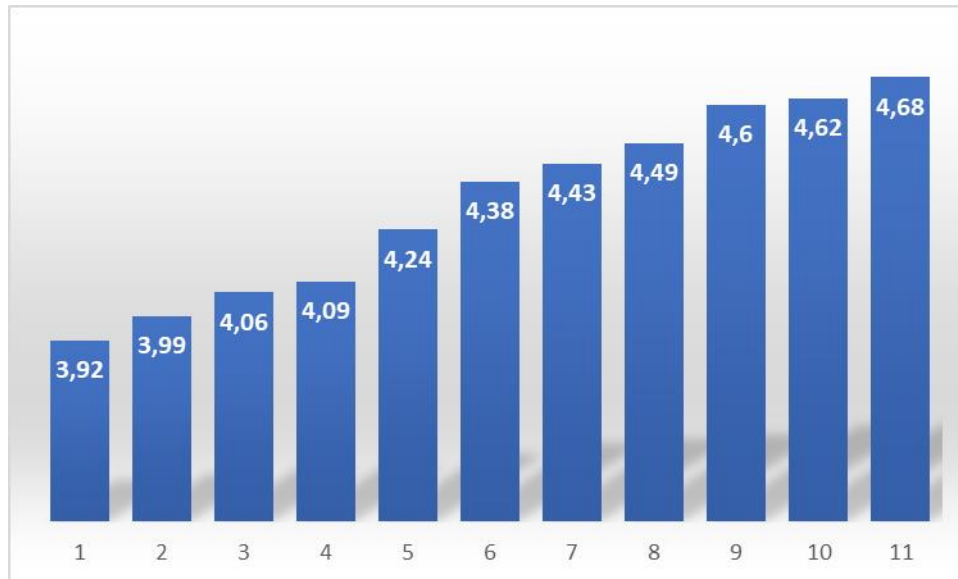

1 pav. Tyrimo dalyvių savijautos aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais vertinimas 10 balų skalėje (n=408; proc.)

Siekiant iširti studentų požiūrį į gerą savijautą studijų procese sąlygojančius veiksnius bei išsiaiškinti jos gerinimo galimybes, atlikta anketinė apklausa. Apimti gerą savijautą studijų procese lemiančius veiksnius atspindintys indikatoriai, tokie kaip: studijų proceso organizavimas, dėstymas, studijų aplinka ir studijoms reikiamos įrangos bei priemonių užtikrinimas santykių su bendrakursiais ir dėstytojais kokybė, studijuojančiųjų asmenybiniai ypatumai (savivertė, finansinė padėtis) ir kt.

Tyrimo rezultatai parodė (žr. 2 pav.), kad, studentų vertinimu, pastarųjų gerai savijautai pirmaisiais studijų mėnesiais (ar pirmaisiais studijų metais) labiausiai turėjo įtakos tokie veiksniai, *kaip informacijos aiškumas ir pasiekiamumas aukštojoje mokykloje (el. laiškai, internetinės svetainės, socialiniai tinklai ir kt.)* ($M=4.68$; max=5), *studijų tempas, krūvio organizavimas (tvarkaraštis, studijų užduotys ir laikas joms atlikti, atsiskaitymai)* ($M=4.62$; max=5) bei *studijų turinys (studijų dalykai, paskaitų tematika, medžiaga, dėstymo metodai ir kt.)* ($M=4.6$; max=5). Taip pat tyrimo metu paaiškėjo, kad *santykiai su dėstytojais ir kuratoriais* ($M=4.43$; max=5) yra įvardijami kaip svarbus veiksnys, lėmęs gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais. Be to nustatyti pakankamai aukšti įverčių vidurkiai leidžia manyti, kad studijuojantieji gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais sieja su *asmenybiniais ypatumais, tokiais, kaip pasitikėjimas savimi ir savivertė* ($M=4.49$; max=5) bei *finansine padėtimi* ($M=4.38$; max=5), o tai rodo, kad turimas studijuojančiųjų žinių ir įgūdžių lygis pradėjus studijuoti, profesiniai ar asmeniniai lūkesčiai, o taip pat asmeninės pastarųjų lėšos studijoms ir pragyvenimui gali būti vieni iš veiksnių, galinčių lemti

geresnę savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais. Tuo tarpu tyrimo metu nustatyti žemiausi įverčių vidurkiai leidžia manyti, kad studijų įranga ir priemonės (kompiuteriai ar programinė įranga, spausdintos bei skaitmeninės knygos) (M=3.99; max=5), o taip pat santykiai su administracija (studijų skyrių ir katedrų vedėjais, dekanais, prodekanais ir kt.) (M=3.92; max=5) nėra išskirti kaip vieni iš esminių ir svarbių veiksnių, kurie buvo svarbūs tyrimo dalyvių gerai savijautai pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais (žr. 2 pav.).

1. Santykiai su administracija (studijų skyrių ir katedrų vedėjais, dekanais, prodekanais ir kt.)
2. Studijų įranga ir priemonės (kompiuteriai, kompiuterinė įranga, spausdintos ir skaitmeninės knygos)
3. Pasikeitęs gyvenimo būdas (nauja gyvenamoji vieta, tėvų namų ilgesys, laiko studijoms bei laisvalaikiui planavimas)
4. Studijų aplinka (auditorijos, laboratorijos, laisvalaikio erdvės, apšvietimas, vėdinimas)
5. Santykiai su bendrakursiais
6. Finansinė padėtis (asmeninės lėšos studijoms ir pragyvenimui)
7. Santykiai su dėstytojais ir kuratoriais
8. Pasitikėjimas savimi ir savivertė (turimas žinių ir įgūdžių lygis, profesiniai ir asmeniniai lūkesčiai ir pan.)
9. Studijų turinys (studijų dalykai, paskaitų tematika, medžiaga, dėstymo metodai ir kt.)
10. Studijų tempas, krūvio organizavimas (tvarkaraštis, studijų užduotys ir laikas joms atlikti, atsiskaitymai)
11. Informacijos aiškumas ir pasiekiamumas aukštojoje mokykloje (el. laiškai, interneto svetainė, soc. tinklai)

2 pav. Veiksnių, kurie buvo svarbūs gerai savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais, vertinimas (n=408; M (vidutinės reikšmės); max=5)

Atlikta detalesnė duomenų analizė patvirtino tai, kad didžioji dauguma tyrimo dalyvių įvardijo kaip labai svarbius ar svarbius veiksnius gerai pastarųjų savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais (žr. 2 lentelę) *informacijos aiškumą ir pasiekiamumą aukštojoje mokykloje* (atitinkamai: labai svarbu (72.8 proc.), svarbu (23.5 proc.)), *studijų tempą bei krūvio organizavimą* (atitinkamai: labai svarbu (68.1 proc.), svarbu (26 proc.)) bei *studijų turinį (studijų dalykai, paskaitų tematika, medžiaga, dėstymo metodai ir kt.)* (atitinkamai: labai svarbu (66.2 proc.), svarbu (29.2 proc.)). Tuo tarpu šiuos veiksnius kaip nesvarbius ar visiškai nesvarbius gerai

savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais įvardino tik mažoji tyrime dalyvavusių studentų dalis (žr. 2 lentelę).

Kaip parodė detalesnė tyrimo duomenų analizė, mažesnė respondentų dalis *studijų įrangą ir priemones (kompiuterius, kompiuterinę įrangą, spausdintas ir skaitmenines knygas)* (atitinkamai: labai svarbu (36.8 proc.), svarbu (37,7 proc.)), *santykius su administracija (studijų skyrių vedėjais, dekanais, prodekanais ir kt.)* (atitinkamai: labai svarbu (32.6 proc.), svarbu (38 proc.)), o taip pat *studijų aplinką (auditorijas, laboratorijas, laisvalaikio erdves, apšvietimą, vėdinimą)* (atitinkamai: labai svarbu (43.1 proc.), svarbu (34.6 proc.)) įvardino kaip svarbius pastarųjų gerai savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais veiksnius, o tai leidžia manyti, kad pastarieji veiksniai yra mažiau svarbūs gerai studijuojančiųjų savijautai aukštojo mokslo studijose.

2 lentelė. Veiksnių, kurie buvo svarbūs gerai savijautai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais, vertinimas (n=408; proc.)

	Labai svarbūs	Svarbūs	Nei svarbūs, nei nesvarbūs	Nesvarbūs	Visai nesvarbu	Nežinau (negaliu atsakyti)
Informacijos aiškumas ir pasiekiamumas aukštojoje mokykloje (el. laiškai, interneto svetainė soc. tinklai)	297 72.8	96 23.5	11 2.7	3 0.7		1 0.2
Studijų įrangą ir priemones (kompiuteriai, kompiuterinė įranga, spausdintos ir skaitmeninės knygos)	150 36.8	154 37.7	70 17.2	23 5.6	6 1.5	5 1.2
Pasitikėjimas savimi ir savivertė (turimas žinių ir įgūdžių lygis, profesiniai ir asmeniniai lūkesčiai ir pan.)	239 58.6	138 33.8	26 6.4	2 0.5	3 0.7	
Santykiai su bendrakursiais	200 49	135 33.1	54 13.2	10 2.5	6 1.5	3 0.7
Santykiai su dėstytojais ir kuratoriais	231 56.6	135 33.1	33 8.1	6 1.5	1 0.2	2 0.5
Santykiai su administracija (studijų skyrių ir katedrų vedėjais, dekanais, prodekanais ir kt.)	133 32.6	155 38	89 21.8	22 5.4	4 1	5 1.2
Studijų tempas, krūvio organizavimas (tvarkaraštis, studijų užduotys ir laikas joms atlikti, atsiskaitymai)	278 68.1	106 26	23 5.6		1 0.2	
Studijų turinys (studijų dalykai, paskaitų tematika, medžiaga, dėstyimo metodai ir kt.)	270 66.2	119 29.2	15 3.7	3 0.7	1 0.2	
Pasikeitęs gyvenimo būdas (nauja gyvenamoji vieta, tėvų namų ilgesys, laiko studijoms bei laisvalaikiui planavimas)	182 44.6	134 32.8	56 13.7	16 3.9	9 2.2	11 2.7
Studijų aplinka (auditorijos, laboratorijos, laisvalaikio erdvės, apšvietimas, vėdinimas)	176 43.1	141 34.6	66 16.2	12 2.9	4 1	9 2.2
Finansinė padėtis (asmeninės lėšos studijoms ir pragyvenimui)	241 59.1	112 27.5	37 9.1	10 2.5	4 1	4 1

Apibendrinus gautus rezultatus ir remiantis tyrimo dalyvių vertinimais galima teigti, kad gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais studentai sieja su studijų proceso organizavimu, kuomet yra aiškiai pateikiama informacija apie studijas bei ši informacija yra pasiekama. Taip pat, tyrimo dalyvių vertinimu, studijų tempas bei krūvio organizavimas, kuomet yra suderinamos užduotys ir laikas joms atlikti bei studijų turinys apimant tokius aspektus, kaip paskaitų tematika, medžiaga, parenkami studijų metodai ir kt., yra vieni iš gerą savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais lemiančių veiksnių.

Analizuojant, su kokiais sunkumais ir iššūkiais asmeniškai susidūrė tyrimo dalyviai aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais, respondentams buvo pateikti teiginiai, apibūdinantys sunkumus studijuojant, kuriuos tyrimo dalyviai turėjo įvertinti nuo „Niekada“ iki „Labai dažnai (kelis kartus per savaitę)“. Tyrimo rezultatai parodė (žr. 3 pav.), kad dažniausiai įvardijami sunkumai, su kuriais tyrimo dalyviai susidūrė aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais, yra susiję su studijų proceso organizavimu. Nustatyta, kad dauguma respondentų pripažino ir kaip vieną iš sunkumų, su kuriuo asmeniškai susidūrė aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais įvardino *per didelį mokymosi krūvį (praktikumai, pasiruošimas seminarams, atsiskaitymams ir kt.)* (atitinkamai: labai dažnai (kelis kartus per savaitę) (n=163, 39.4 proc.) ir dažnai (kartą per savaitę) (n=85, 20.5 proc.)), kai tuo tarpu ši sunkumą pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įvardino kaip kilusį labai retai (kartą per mėnesį) (n=100, 24.2 proc.) arba niekada (n=51, 12.3 proc.). Pastarasis faktas rodo būtinybę, organizuojant studijų procesą, studijų proceso dalyviams subalansuoti mokymosi krūvį. Taip pat, tyrimo dalyvių vertinimu, *per greitas mokymosi tempas, kuomet per trumpą laiką reikia suprasti ir išmolti naują skirtingų dalykų medžiagą* (n=132, 31.9 proc.) bei *per didelis informacijos kiekis, pateiktas paskaitų metu* (n=131, 31.6 proc.) daugiau nei trečdalis respondentų įvardinti kaip labai dažnai (kelis kartus per savaitę) kėlę sunkumų, su kuriais asmeniškai studijuojantieji susidūrė aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais. Pastarieji rezultatai leidžia daryti išvadą, kad daugumai studentų pateikiamos informacijos kiekis ir mokymosi tempas bei per didelis mokymosi krūvis pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais aukštojoje mokykloje sudarė sunkumų. Taip pat beveik trečdalis tyrime dalyvavusių studentų kaip pagrindinius sunkumus, iškilusius aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais nurodė *Pagalbos iš dėstytojų trūkumą* (atitinkamai: labai dažnai (kelis kartus per savaitę) (n=84, 20.3 proc.); dažnai (kartą per savaitę) (n=26, 6.3 proc.)) bei *Per didelį komandinių užduočių kiekį* (atitinkamai: labai dažnai (kelis kartus per savaitę) (n=97, 23.4 proc.); dažnai (kartą per savaitę) (n=31, 7.5 proc.)).

Atlikus apklausos duomenų analizę (žr. 3 pav.) pastebima, kad dauguma tyrimo dalyvių įvardino, kad „Niekada“ nesusidūrė su tokiais sunkumais, kaip: *Trūko pagalbos iš administracijos* (n=214, 51.7 proc.), *Buvo sunku laikytis aukštosios mokyklos taisyklių ir reikalavimų* (n=220, 53.1 proc.) bei *Trūko pagalbos iš bendrakursių* (n=206, 49.8 proc.).

3 lentelė. Sunkumų ir iššūkių, su kuriais respondentai asmeniškai susidūrė pirmaisiais studijų mėnesiais (ar pirmaisiais studijų metais), vertinimas (pagal dažnumą) (n=408; žm. skč. (proc.))

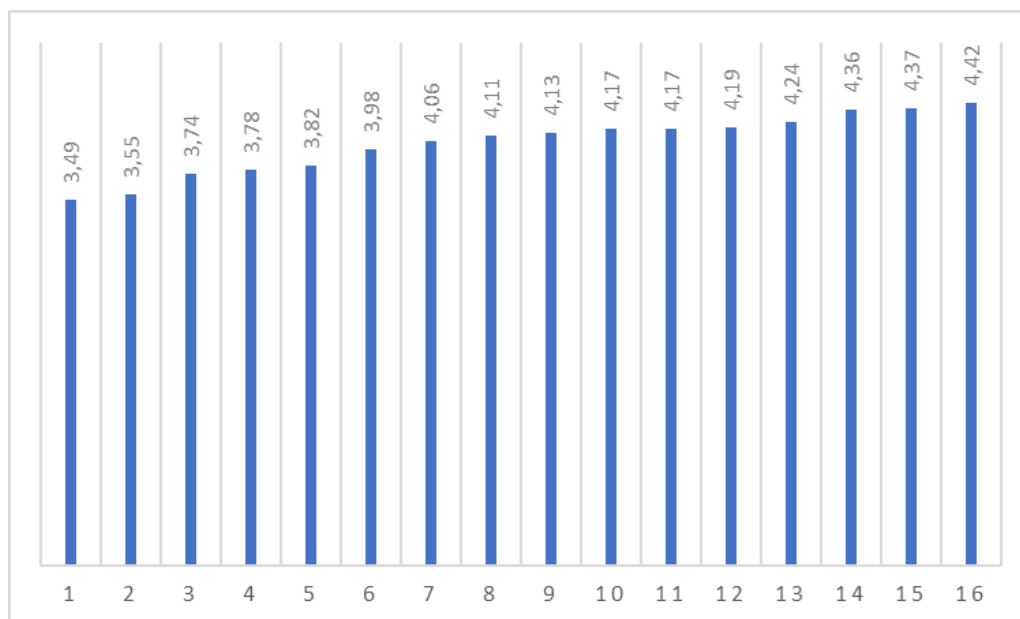
	Niekada	Labai retai (kartą per mėnesį)	Retai (kelis kartus per mėnesį)	Dažnai (kartą per savaitę)	Labai dažnai (kelis kartus per savaitę)
Buvo sunku laikytis aukštosios mokyklos taisyklių ir reikalavimų	220 53.1	104 25.1	62 15	19 4.6	3 0.7
Trūko pagalbos iš administracijos	214 51.7	108 26.1	54 13	28 6.8	4 1
Mokymosi krūvis (praktikumai, pasiruošimas seminarams, atsiskaitymams ir kt.) buvo per didelis	51 12.3	100 24.2	9 2.2	85 20.5	163 39.4
Trūko mokomosios medžiagos (literatūros, pavyzdžių, vaizdo įrašų, skaidrių ir kt.) užduotims atlikti	113 27.3	117 28.3	10 2.4	45 10.9	123 29.7
Kontaktinės paskaitos ir praktikumai kėlė daugiau sunkumų nei nuotolinės	199 48.1	105 25.4	6 1.4	22 5.3	75 18.1
Mokymosi tempas (suprasti ir išmokti naują skirtingų dalykų medžiagą) buvo per greitas	61 14.7	137 33.1	7 1.7	71 17.1	132 31.9
Sunkumų kėlė per didelis informacijos kiekis, pateiktas paskaitų metu	66 15.9	139 33.6	6 1.4	66 15.9	131 31.6
Trūko pagalbos iš bendrakursių	206 49.8	97 23.4	66 15.9	25 6	14 3.4
Trūko pagalbos iš dėstytojų	181 43.7	110 26.6	7 1.7	26 6.3	84 20.3
Per daug komandinių užduočių	184 44.4	88 21.3	8 1.9	31 7.5	97 23.4

Siekiant išsiaiškinti galimus įveikos išskylančius sunkumams aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais sprendimo būdus bei priemones, apibendrinti atsakymai pateikiami išskirtose kategorijose: studijų proceso organizavimas, studijoms skirtos aplinkos kūrimas ir priemonių, reikalingų studijoms, užtikrinimas, komunikacijos su studijų proceso dalyviais (dėstytojais, administracija) kokybės užtikrinimas, neformalios (užklausinės) veiklos bendravimui ir savęs pažinimui galimybės.

Remiantis studentų vertinimais, nustatyti aukščiausi įverčių vidurkiai parodė, kad kaip vienas svarbiausių priemonių, galinčių padėti studijuojantiems įveikti sunkumus ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais išskyrė *aiškiai pateiktą informaciją (tvarkaraščius, studijų dalykus)* ($V=4.42$; $\max=5$) ir *suprantamai pateiktą dėstytojų medžiagą (paskaitų vaizdo įrašus, užduotis) ir informaciją apie atsiskaitymus* ($V=4,36$; $\max=5$). Taip pat *aiškiai ir lanksčiai organizuojamus atsiskaitymu (derinant laiką ir atsiskaitymų kiekį, paskirstant tinkamai krūvį ir kt.)* tyrimo dalyviai įvertino pakankamai aukštu įverčių vidurkiu ($V=4.37$; $\max=5$) kaip vieną iš galimų įveikos sprendimo būdų studijuojantiems kylantiems sunkumams aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais spręsti. Kita vertus, studentų įsitikinimu, *komunikacijos formų įvairovės su dėstytojais (elektroninė komunikacija, individualios konsultacijos ir kt.)* ($V=4.24$; $\max=5$) ir *lanksčios galimybės derinti studijas ir darbą* ($V=4.19$; $\max=5$) gali būti vieni iš sunkumų pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įveikos būdų. Be to, analizuojant sunkumų, kylančių pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais aukštojoje

mokykloje įveikos galimybes, pakankamai aukštais įverčių vidurkiais įvertintas aplinkos aukštojoje mokykloje veiksnys. Tyrimo dalyvių vertinimu, *moderni, inovatyvi studijoms sukurta aplinka (auditorijos, įranga ir kiti materialieji ištekliai)* (V=4.17; max=5), o taip pat *vietos, kur galima pailsėti pertraukų metu, savarankiškai mokytis ar atlikti grupines užduotis* (V=4.13; max=5) bei *nuolat atnaujinamos studijoms reikalingos priemonės (mokomoji medžiaga, literatūros ir bibliotekos fondai ir kt.)* (V=4.11; max=5), gali būti vienos iš priemonių sunkumams įveikti studijuojant pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais. Remiantis tyrimo rezultatais matyti, kad dauguma respondentų, aptardami sunkumų, kylančių pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įveikos galimybes, akcentuoja komunikacijos su studijų proceso dalyviais kokybės užtikrinimą bei sukurtos studijoms palankios aplinkos svarbą. Taip pat studentai sunkumų ir iššūkių pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais aukštojoje mokykloje įveikos galimybes sieja su studijų proceso organizavimu, aiškiai pateikta informacija apie vykdomų studijų procesą (tvarkaraščius, studijų dalykus), o taip pat dėstytojo profesionalumu suprantamai pateikti dėstomą medžiagą ir informaciją apie atsiskaitymus.

Kaip parodė tyrimo rezultatai, studentai *užimtumo įvairovę pertraukų metu (foninę muziką, filmų demonstravimą ir kt.)* (V=3.55; max=5), *reguliarius studentų debatus, orientuotus į kryptingą studentams kylančių problemų sprendimą ar kitų studentams aktualių klausimų aptarimą* (V=3.49; max=5), o taip pat *įdomią užklasinę veiklą (studentiškų organizacijų įvairovę)* (V=3.74; max=5) mažiausiai siejo su kylančių sunkumų ir iššūkių studijų procese pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įveikos galimybėmis; pagal šiuos kintamuosius nustatyti žemiausi įverčių vidurkiai (žr. 3 pav.).

1	Reguliarūs studentų debatai (studentų problemoms spręsti ar kt. aktualiems reikalams aptarti)
2	Užimtumo įvairovė pertraukų metu (foninė muzika, filmų demonstravimas ir kt.)
3	Įdomi užklasinė veikla (studentiškų organizacijų įvairovė)
4	Virtualus konsultantas pirmo kurso studentams studijų ar kt. aktualiems klausimams aptarti
5	Prailgintas savarankiškam darbui skirtų erdvių darbo laikas (bibliotekų, IT auditorijų)
6	Neformalus bendravimas su kurso draugais (bendri renginiai, išvykos, „team building“ ir kt.)

7	Asmeninės ir profesinės pažangos stebėsenos galimybė (psichologo, mentoriaus, karjeros konsultanto pagalba ir kt.)
8	Nuolat atnaujinamos studijoms reikalingos priemonės (mokomoji medžiaga, literatūros, bibliotekos fondai ir kt.)
9	Vietos, kur galima pailsėti pertraukų metu, savarankiškai mokytis ar atlikti grupines užduotis („tylos“ kambariai, sūpynės ir pan.)
10	Moderni, inovatyvi studijoms sukurta aplinka (auditorijos, įranga ir kiti materialieji ištekčiai)
11	Patrauklūs studijų būdai (kviestinių svečių ir interaktyvios paskaitos, vizitai į organizacijas)
12	Lanksčios galimybės derinti studijas ir darbą
13	Komunikacijos formų įvairovė su dėstytojais (elektroninė komunikacija, individualios konsultacijos ir kt.)
14	Suprantamai pateikta dėstytojų medžiaga (paskaitų vaizdo įrašai, užduotys) ir informacija apie atsiskaitymus
15	Aiškūs ir lankstūs atsiskaitymų organizavimas (laiko ir kiekio derinimas, tinkamas krūvio paskirstymas ir kt.)
16	Aiškiai pateikta informacija (tvarkaraščiai, studijų dalykai)

3 pav. Priemonių įveikti iškilusius sunkumus a ir iššūkius pirmaisiais studijų mėnesiais ar metais vertinimas (n=408; M (vidutinės reikšmės); max=5)

Apibendrinus tyrimo rezultatus matyti, kad studentai įveikos iškilusiems sunkumams ar iššūkiams pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įveikos galimybes sieja su profesionaliai ir aiškiai valdomu studijų procesu; taip pat atskleidžiama komunikacijos formų įvairovės su dėstytojais svarba. Kita vertus, tyrimo rezultatai atskleidė aukštosios mokyklos materialiosios ir metodinės bazės turtingumo, modernios ir inovatyvios studijoms sukurtos aplinkos, o taip pat paskaitų metu taikomų šiuolaikinių mokymo technologijų bei mokomosios medžiagos, literatūros ir bibliotekos fondų ir kitų materialiujų išteklių svarbą, kaip vienus iš įveikos būdų išskylantiems sunkumams aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais spręsti. Tuo tarpu tyrime dalyvavę studentai išskylančių sunkumų pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais metais įveikos galimybių nesieja su neformalia užklasine veikla, reguliariai organizuojamais debatais, skirtais studentų problemoms spręsti ar kitiems aktualiems klausimams aptarti bei užimtumo įvairove pertraukų metu.

Šiandieninėje darbo rinkoje vis dažniau pripažįstama ne tik profesinių, bet ir bendrųjų kompetencijų svarba. Vadinasi, šiandienos specialistas turi gebėti ne tik atlikti konkrečias profesinės veiklos funkcijas ir jas taikyti profesinėje praktikoje, tačiau ypatingą svarbą įgauna ir bendrosios kompetencijos, apimančios asmens savęs pažinimą, gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, keistis informacija, dirbti komandoje, o taip pat gebėjimą analizuoti ir kritiškai vertinti, mokytis iš patirties ir pan. Todėl šiandienos žmogui, besiruošiančiam profesinei veiklai, jau neužtenka tik dalyvauti studijų procese. Po paskaitinės veiklos ir aktyvus dalyvavimas jose ypač svarbios siekiant įgyti bendrųjų kompetencijų ir pasiruošti sėkmingai profesinei veiklai.

Analizuojant veiksnius, galinčius paskatinti studijuojančiuosius aktyviau įsitraukti į po paskaitinę veiklą, tyrimo rezultatai parodė (žr. 4 lentelę), kad beveik pusės tyrime dalyvavusių respondentų įsitikinimu, *sudarytos galimybės dalyvauti mokymuose, kursuose ar verslo ir kitų sričių atstovų paskaitose* (n=177, 42.8 proc.), bei trečdalis tiriamųjų vertinimu, *narystės organizacijoje pripažinimas (suteikiant papildomų studijų kreditų, įskaitant veiklą kaip tarpinius studijų atsiskaitymus ir kt.)* (n=159, 38.4 proc.), o taip pat *organizacijos narių rėmimas (finansinės skatinimo priemonės už dalyvavimą veikloje, dovanos ir kt.)* (n=129, 31.2 proc.) ir *galimybė dalyvauti neformalioje veikloje už aukštosios mokyklos ribų (stovyklos, turistinės kelionės dviračiais ir kt.)* (n=126, 30.4 proc.) paskatintų studentus aktyviau įsitraukti į studentišką organizacijų (draugijų, klubų, sporto ir kt.) veiklą aukštojoje mokykloje. Tuo tarpu tik mažoji

respondentų dalis (n=49, 11.8 proc.) įvardino, kad studentiškos *organizacijos žinomumas (akademiniėje bendruomenėje ir visuomenėje)* gali būti kaip vienas iš studentus skatinančių dalyvauti studentiškosiose organizacijose veiksmų.

4 lentelė. Veiksnių, galinčių paskatinti studijuojančiuosius aktyviau įsitraukti į studentiškas organizacijas (draugijų, klubų, sporto ir kt.) veiklą aukštojoje mokykloje, vertinimas (n=408; žm. skč. (proc.))

Veiklos	Žm. skaičius (proc.)
Veiklos, skirtos socialiai jautrioms grupėms (patiriančioms diskriminaciją dėl rasės, lytinės orientacijos, religijos, negalios ir kt.) bei visuomenei	83 20.0
Galimybės telkti bendraminčius ir lyderiauti	91 22.0
Narystės organizacijoje pripažinimas (suteikiant papildomų studijų kreditų, įskaitant veiklą kaip tarpinius studijų atsiskaitymus ir kt.)	159 38.4
Galimybė dalyvauti mokymuose, kursuose ar verslo ir kt. sričių atstovų paskaitose	177 42.8
Veiklų įvairovė organizacijoje (debatai, diskusijos, išvykos, forumai ir kt.)	111 26.8
Dalyvavimas nacionaliniuose ir tarptautiniuose renginiuose (konferencijose, tyrimuose, projektuose ir kt.)	105 25.4
Studentiškos organizacijos žinomumas (akademiniėje bendruomenėje ir visuomenėje)	49 11.8
Organizacijos narių rėmimas (finansinės skatinamos priemonės už dalyvavimą veikloje, dovanos ir kt.)	129 31.2
Galimybė dalyvauti neformalioje veikloje už aukštosios mokyklos ribų (stovyklos, turistinės kelionės dviračiais ir kt.)	126 30.4
Aiški kvietimo prisijungti prie organizacijos informacija ir patraukli reklama	103 24.9
Organizacijos renginių, projektų ar kt. veiklų rėmimas (pinigais, gaminiais paslaugomis)	68 16.4

IŠVADOS

1. Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentai savo savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų metais ar pirmaisiais studijų mėnesiais įvertino pakankamai ($M=7.02$ iš 10 galimų). Nustatyta, kad beveik ketvirtadalis (24.9 proc.) tiriamųjų savo savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais įvertino 1-5 balais, tačiau net daugiau nei du trečdaliai (66.6 proc.) respondentų įvertino 7-10 balais.
2. Nustatyti aukščiausi įverčių vidurkiai rodo, kad informacijos aiškumas ir pasiekiamumas aukštojoje mokykloje, studijų tempas bei krūvio organizavimas, o taip pat studijų turinys bei santykiai su dėstytojai yra vieni iš gerą studijuojančiųjų savijautą aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais lemiančių veiksnių.
3. Daugumos tyrimo dalyvių vertinimu, pateikiamos informacijos kiekis ir per greitas mokymosi tempas bei per didelis mokymosi krūvis įvardinti kaip sunkumai, su kuriais dažniausiai studentai susidūrė pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais aukštojoje mokykloje.
4. Aiškiai pateikta informacija apie studijų proceso organizavimą, suprantamai pateikta dėstytojų medžiaga ir informacija apie atsiskaitymus, o taip pat aiškiai ir lanksčiai organizuojami atsiskaitymai derinant laiką ir atsiskaitymų kiekį tyrimo dalyvių įvertinti kaip vieni iš galimų įveikos sprendimo būdų studijuojantiems kylantiems sunkumams aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais spręsti. Taip pat tyrimo dalyvių vertinimu, komunikacijos formų įvairovė su dėstytojais (elektroninė komunikacija, individualios konsultacijos ir kt.) ir lanksčios galimybės derinti studijas ir darbą gali būti vienos iš priemonių padėti studijuojantiems įveikti kylančius sunkumus aukštojoje mokykloje pirmaisiais studijų mėnesiais ar pirmaisiais studijų metais.
5. Kaip parodė tyrimo rezultatai, sudarytos galimybės dalyvauti mokymuose, kursuose ar verslo ir kitų sričių atstovų paskaitose, narystės organizacijoje pripažinimas, o taip pat organizacijos narių rėmimas ir galimybė dalyvauti neformalioje veikloje už aukštosios mokyklos ribų, respondentų vertinimu, paskatintų studentus aktyviau įsitraukti į studentišką organizacijų (draugijų, klubų, sporto ir kt.) veiklą aukštojoje mokykloje.